

DEN SIMONS

STRVINARSKA UTEHA

KNJIGA PRVA – OTVARANJE

Preveo
Nenad Dropulić

Laguna

Naslov originala

Dan Simmons
CARRION COMFORT

Copyright © 1989 by Dan Simmons
Translation Copyright © 2005 za srpsko izdanje, LAGUNA

Za Eda Brajanta

IZJAVE ZAHVALNOSTI

Svakoj knjizi koja uspešno načini Veliki prelazak do izdavača pomoglo je više umova i ruku, ali roman ove veličine i opsega duguje više zahvalnosti od većine. Želim da zahvalim nekim pojedincima koji su pomogli da se *Strvinarska uteha* odupre olujama i plimama mora i najzad stigne u bezbednu luku. Hvala

Dinu R. Kuncu, čija su ljubazna ohrabrenja bila pravovremena koliko i srdačna;

Ričardu Kertisu, čija su upornost i profesionalizam neprocenjivi;

Polu Mikolu, čiji je ukus besprekoran, a prijateljstvo dragoceno;

Brajanu Tompsenu, čiju ljubav prema šahu i poštovanje prema istoriji izuzetno cenim;

Sajmonu Hoku, oružaru u tradiciji Džefrija Butrojda;

Arlin Tennis, daktilografkinji *extraordinaire*, za one vrele letnje dane koje je provela noseći se s pretposlednjim verzijama revidiranih revizija;

Klodiji Logerkvist, što me je strpljivo podsećala da znake interpunkcije ne treba sipati nasumice poput soli;

Volfu Bliceru iz *Džeruzalem posta*, za pomoć u pronalaženju najboljeg kioska za *falafel* u Haifi;

Elen Datlou, koja je rekla da novela ne može imati nastavak.

A posebno zahvaljujem...

Kati Šerman, koja se oduševljeno uključila u umetničku saradnju za malo vremena i još manje novca.

Mojoj kćeri Džejn, koja je strpljivo čekala da tata „završi svoju strašnu knjigu“, što je trajalo dve trećine njenog života.

Karen, koja je jedva čekala da vidi šta će se dalje desiti.

I najzad, najiskrenije zahvaljujem Edvardu Brajantu, džentlmenu i odličnom piscu, kome je ova knjiga i posvećena.

Ne, neću strvinarsku utehu, očajanje, neću se gostiti
na Tebi;
Neću odviti – možda trome – poslednje niti čoveka
U meni, ili, umoran već, *plakati više ne mogu...*

Džerard Manli Hopkins

PROLOG

Helmno, 1942.

Sol Laski je ležao među sutrašnjim mrtvima u logoru smrti i razmišljao o životu. Drhtao je u hladnoći i mraku primoravajući se da se seti detalja prolećnog jutra – zlatnog svetla koje dodiruje teške grane vrba duž potoka, polja belih rada iza kamenih zdanja farme njegovog ujaka.

Tišinu u baraci prekidali su samo povremeni promukli kašalj i jedva čujno meškoljenje *Musselmänner*,* živih mrtvacu, koji su uzaludno tražili toplotu u ledenoj slami. Negde se neki starac grčio i kidao od kašlja koji je označavao kraj duge i beznadne borbe. Stari će umreti do jutra. Čak i ako preživi noć, propustiće jutarnju prozivku u snegu, što znači da će biti mrtav pre isteka jutra.

Sol se, sklupčan, odmakao od bleska reflektora koji se ulivao u baraku kroz smrznuta okna, i pritisnuo leđa uz drvene daske svog ležaja. Iverke su mu grebale leđa i rebra kroz tanku odeću. Hladnoća i umor su ga savladavali i noge su počele nekontrolisano da mu drhte. Sol je zgrabio mršava bedra i stezao ih dok drhtanje nije prestalo.

Živeću. Misao je bila zapovest, naredba koju je usadio u svoju svest toliko duboko da čak ni njegovo izglednelo i ranjavo telo nije moglo da nadjača njegovu volju.

* Nem.: množina od *Musselman* – čovek-ljuštura, izraz korišćen u nacističkim koncentracionim logorima za zatočenike koji su izgubili svu životnu snagu i volju, tj. od kojih je ostala samo ljuštura. (Prim. prev.)

Kada je bio dečak, pre koju godinu, pre večnosti, i kada mu je njegov ujak Moše obećao da će ga povesti na pecanje na svoju farmu nedaleko od Krakova, Sol je uvežbavao trik da zamisli, baš pre nego što zaspi, gladak ovalan kamen na kome bi napisao sat i minut u koji je želeo da se probudi. Zatim bi zamislio kako ispušta kamen u bistro jezerce i posmatra ga kako leže u dubinu. Uvek bi se sledećeg jutra probudio tačno u to vreme, rasanjen, živahan, udišući svež jutarnji vazduh i uživajući u tišini izmaka noći, u tom krhkom trenutku pre nego što se njegova braća i sestre probude i pokvare savršenstvo.

Živeću. Sol je čvrsto stisnuo kapke i posmatrao kako kamen tone u bistru vodu. Telo je ponovo počelo da mu se tresu, pa je jače pritisnuo leđa o oštre bridove dasaka. Po hiljaditi put pokušao je da se dublje ugnezdi u ulegnutu slamu. Bilo je bolje dok su stari gospodin Šistruk i mladi Ibrahim delili ležaj sa njim, ali Ibrahim je streljan u majdanu, a gospodin Šistruk je pre dva dana seo tokom prozivke i odbio da ustane čak i kada je Gliks, zapovednik SS straže, pustio svog psa. Starac je gotovo veselo mahnuo koščatom rukom, slabašno se oprostivši od zablenukih zatočenika, pet sekundi pre nego što mu je nemački ovčar raskidao grlo.

Živeću. Misao je imala ritam koji je prerastao reči, prerastao sâm jezik. Stvarala je protivtežu svemu što je Sol iskusio tokom pet meseci u logoru. *Živeću.* Pulsirala je svetlošću i toplinom, koje su delimično zatvarale ledenu, vrtoglavu jamu što je pretila da se jače razjapi u njemu i proguta ga. Jama. Sol je video Jamu. Zajedno sa ostalima bacao je lopatom hladne grudve crne zemlje preko toplih tela; neka su se još micala, jedno dete je ne jako pomeralo ruku kao da maše dobrodošlom rođaku na železničkoj stanici ili se meškolji u snu, lopatao je zemlju i sipao kreč iz vreća preteških za nošenje, dok je SS stražar sedeo na ivici Jame i klatio nogama, ruku belih i mekih na crnoj čeličnoj cevi automatskog pištolja, sa komadićem flastera na grubom obrazu tamo gde se posekao brijući se, i ranica je već zarastala, a naga bela obličja su se nemoćno micala dok je Sol sipao zemlju u Jamu, očiju obru-

bljenih crvenilom od krečnog oblaka koji je poput sipkave magle visio u zimskom vazduhu.

Živeću. Sol se usredsredio na snagu tog ritma zanemarujući svoje drhtave udove. Dva nivoa iznad njega neki čovek je jecao u noći. Sol je osećao kako mu vaši mile po rukama i nogama tražeći središte njegove kopneće toplote. Savio se u čvršće klupko, shvatajući nagon koji goni insekte, pokoravajući se istoj bezumnoj, besmislenoj, neopozivoj zapovesti da nastavi.

Kamen je dublje potonuo u plavetne dubine. Sol je razaznavao gruba slova dok se njihao na ivici sna. *Živeću.*

Oči mu se naglo širom otvoriše dok ga je misao ledila snažnije od vetra koji je zviždao kroz loše postavljene prozorske okvire. *Treći četvrtak u mesecu.* Sol je bio gotovo siguran da je treći četvrtak. *Oni* su dolazili trećeg četvrtka u mesecu. Ali ne svakog. Možda ovog četvrtka neće. Sol je privukao podlaktice licu i sklupčao se još čvršće u položaj zametka.

Gotovo je zaspao kada su se vrata barake sa treskom otvorila. Bilo ih je petorica – dva stražara iz Vafen SS* s automatima, jedan podoficir redovne vojske, poručnik Šafner i mladi oberst** kog Sol nikada pre nije video. Oberst je imao bledu, arijevska lice, pramen plave kose mu je padao preko obrva. Njihove ručne lampe igrale su po redovima ležajeva sličnih policama. Niko se nije pomakao. Sol je osećao tišinu dok je osamdeset pet kostura u noći zadržavalo dah. On zadržava dah.

Nemci su ušli pet koraka u baraku, hladan vazduh je talasao pred njima, krupne figure su im se ocrtavale prema otvorenim vratima, a dah im je u ledenim oblacima visio oko njih. Sol se još dublje zavuču u krtu slamu.

„Du!“*** reče glas. Snop svetla iz lampe pade na prugastu priliku s kapom sklupčanu u dubini donjeg ležaja šest redova od

* Nem.: *Waffen SS* – čisto vojne jedinice organizacije SS, učestvovala su na frontu u borbenim dejstvima, ali pod posebnom komandom. (Prim. prev.)

** Nem.: pukovnik. (Prim. prev.)

*** Nem.: Ti! (Prim. prev.)

Solovog. „*Komm! Schnell!*“* Kada se čovek nije makao, esesovski stražar grubo ga povuče u prolaz. Sol ču kako bosa stopala stružu po podu.

„*Du, raus!*“** I ponovo. „*Du.*“ Sada su tri *Musselmänner* stajala poput strašila bez ikakve težine pred masivnim siluetama. Povorka stade četiri ležaja od Solovog reda. SS stražari se okrenuše i poigraše svojim lampama gore-dole po srednjem redu. Crvene oči su odbijale svetlo poput očiju prestravljenih pacova iz poluotvorenih mrtvačkih sanduka.

Živeću. Prvi put ovo umesto zapovesti postade molitva. Nikada nisu uzeli više od četvorice iz jedne barake.

„*Du.*“ Čovek sa lampom se okrenuo i uperio svetlo pravo u Solovo lice. Sol se nije pomerio. Nije disao. Vasiona se sastojala od njegove sopstvene nadlanice, koji centimetar ispred lica. Koža bela, prljavo bela, prekrivena mrljama. Dlake vrlo tamne. Sol je zurio u njih sa dubokim strahopoštovanjem. Snop svetla je činio meso njegovog dlana i ruke gotovo providnim. Video je slojeve mišića, elegantnu liniju tetiva, plave vene kako blago pulsiraju prateći divlji ritam njegovog srca.

„*Du, raus.*“ Vreme je usporavalo i obrtalo se. Ceo Solov život, svaka sekunda, svaki vrhunac i svako obično, zaboravljeno popodne vodili su ovom trenutku, ovom raskršću. Solove usne se rascepiše u neveseli osmeh. Davno je odlučio da ga neće povesti u noć. Moraće da ga ubiju tu, pred ostalima. On će, ako ništa drugo, diktirati svojim ubicama vreme svog ubistva. Preplavi ga veličanstven mir.

„*Schnell!*“*** Jedan esesovac je vikao na njega. Oba stražara zakoračiše napred. Sol je, zaslepljen svetlom, namirisao vlažnu vunu i slatki miris rakije u čovekovom dahu, osećao je hladni vazduh na svom licu. Koža mu se napela u očekivanju da njihove grube ruke popadnu po njemu.

* Nem.: Dodi! Brzo! (Prim. prev.)

** Nem.: Ti! Ustani! (Prim. prev.)

*** Nem.: Brzo! (Prim. prev.)

„*Nein!*“* odreza mladi oberst. Sol ga je prema belom blesku svetlosti video samo kao crnu čovekoliku lutku. „*Zurücktreten.*“** Oberst koraknu napred dok esesovac brzo odstupi unazad. Vreme kao da se smrzlo dok je Sol zurio nagore u tamni obris. Niko ne progovori. Magla njihovog daha visila je oko njih.

„*Komm!*“ reče oberst tiho. To nije bila naredba. To je bilo rečeno nežno, gotovo s ljubavlju, onako kako se vabi omiljeni pas ili se dete podstiče na prve nesigurne korake. „*Komm her!*“

Sol stisnu zube i zatvori oči. Uješće ih kada priđu. Hvataće ih za grlo. Grišće i kidaće i cepaće vene i hrskavicu dok ne budu morali da ga ustrelje, moraće da pucaju, moraće da pucaju, biće primorani da...

„*Komm!*“ Oberst ga lagano potapša po kolenu. Solove usne se u režanju zavrnuše unazad. Skočiče na govnaše, iskidaće načisto jebenom kučkinom sinu grlo pred svima, iščupaće mu jebenu utrobu iz...

„*Komm!*“ Tada je Sol osetio. Nešto ga je *udarilo*. Nijedan od Nemaca se nije pomakao, ni za milimetar, ali nekakav strašni udarac ga je pogodio u krsta. Vrisnuo je. Nešto ga je udarilo i potom *ušlo* u njega.

Sol je osetio prodor tako oštro kao da mu je neko gurnuo čeličnu šipku u anus. Pa ipak, ništa ga nije dotaklo. Niko mu nije prišao. Sol ponovo vrisnuo, a tada mu neka nevidljiva sila čvrsto sklopi vilice.

„*Komm her, du Jude!*“***

Sol je *osećao* nešto. Nešto je bilo *u* njemu, nabijalo se u njega ispravljajući mu leđa, teralo mu ruke i noge u divlje grčeve. *U* njemu. Osećao je na mozgu nešto poput mengela koje stežu, stežu. Skotrljao se divlje na slamu, obamrlih živaca, mokreći niz sopstvenu nogavicu. Tada se ludački savi i telo mu se skoprca na pod. Stražari odstupiše.

* Nem.: Ne! (Prim. prev.)

** Nem.: Odstupite! (Prim. prev.)

*** Nem.: Dodi ovamo, ti, Jevrejine. (Prim. prev.)

„*Steh auf!*“* Solova leđa se ponovo izviše, tako snažno da pade na kolena. Ruke su mu se tresle i mlatarale po sopstvenoj volji. *Osećao* je nešto u svom umu, hladnu prisutnost zaogrnutu bleštavim plaštom bola. Pred očima su mu plesale slike.

Sol ustade.

„*Geh!*“** Do njega dođe teški smeh jednog esesovca, miris vune i čelika, udaljeni utisak hladnih ivera pod nogama. Sol otvara prema otvorenim vratima i belom svetlu iza njih. Oberst ga je tiho pratio, mirno lupkajući rukavicom po butini. Sol se saplete na spoljni stepenik, gotovo pade. Pridržala ga je nevidljiva ruka koja mu je stezala mozak i slala vatru i igle trkom kroz svaki živac. Bosonog, ne osećajući hladnoću, vodio je povorku preko snega i smrznutog blata do kamiona koji je čekao.

Živeću, mislio je Sol Laski, ali magični ritam se, iskidan, povukao pred olujom tihog, ledenog smeha i voljom mnogo većom od njegove.

KNJIGA PRVA

Otvaranje

* Nem.: Ustani. (Prim. prev.)

** Nem.: Hajde! (Prim. prev.)